

PDF Compressor Free Version

Энхсэдэл

Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!

○ Нам улууһун хаһыата ○

1935 сыл алтынны 5 күнүгэр төрүттэммитэ

2009 с. Ахсынны

2

күнэ Сэрэдэ № 147 (10279)

1996, 2005 сылларга республика бастыг хаһыата

Улуус баһылыгын мунһабыттан бэлиэтэһиннэр

Ааспыт нэдиэлэҕэ ис дьыала отделигар 8 киһиттэн састааптаах комиссия кэлэн бэрэбиэркэ онорбут. Бу бэрэбиэркэ улууска буруйу оноруу абыһаабытынан сибэстээн ытыллыбыт.

Сэттинньи 26 күнүгэр Граф Бизергэр чааһынай дьыаҕа умайы тахсыбыт. Баһаарга гр-ка Шестакова С.А. өлбүт. Баһаар биричиинэҕэ быһаарыллар.

Ааспыт чэпиэргэ правительство председателин солбуйааччы А.Н. Скрыбыкин салайытынан секторнай мунһах буолбут. Манна Саҥа дьыллаагы тэрээһиннэргэ баһаартан сэрэхтээх буолуу бошпуруоһа ырытыллыбыт. Рей-

дэлэри онорорго соруудахаммыт. Хатырык, Хамаҕатта, 1 Хому-стаах баһаарынай чаастарын начальнигы солбуйааччыларыгар штат сарбылларын туһунан уведомление туттарыллыбыт.

ОГПН начальнига Н.А. Парников иһитиннэрбитинэн, ахсынныга РФ генеральной прокуратуратыттан социальной бырайыактаах объектарга Нам улууһугар бэрэбиэркэ кэлэрэ күүтүллэр. Нам улууһугар ман-нык 9 социальной объект баар-оҕо приюта, кырдыабастар дьы-лэрэ, интернаттар.

Республика үрдүнэн манник 244 дьыэ баар. Саҥа дьыл тэрээ-

һиннэрин ыттар тэрилтэлэр ах-сынны 20 күнүгэр диэри ОГПН-тан сөбүлөҥ ылыахтаах-тар.

Улууска сибинньэ грибин утары 1140 устуука «Инфлю-вир» вакцина кэлбит. Вакцина икки төгүл, иккиһэ 10 хонук бу-олан баран бэриллэр.

Бастакы учарат манник вакцинаны электроэнергиянан, гааһынан, уунан хааччыйар, ОДКХ, общественной транспор-т үлэһиттэрэ ылыахтара.

Электроэнергия, гаас, уу үлэһиттэриттэн 130, ОДКХ үлэһиттэриттэн 400, транспорт үлэһиттэриттэн 40 киһи бу вак-цинаны ылыаҕа, барыта 570 киһи. Улууска ОРВИ-нан ыалдыбыт киһи ахсаана 67. Онтон сибин-ньэ грибэ элбээн иһэр.

Ол курдук өссө 2 киһи (Нам, 1 Хомуустаах олохтоохтору) эбил-лэн, билинги туругунан 7 киһи ыалдыбыт. Кэнники ыалды-быт 2 киһи куоракка эмтэнэ сы-таллар.

В. РЫКУНОВА

Сэттинньи 29 күнэ — Россияҕа Ийэ күнэ

ОБОЛОРБУТ — ДЬОЛБУТ!

Ааспыт нэдиэлэҕэ Российской Федерацияҕа ытыллар Ийэ күнүгэр аһаҕаһыт үөрүүлээх мунһааха элбэх оҕолоох, бастыг, хо-лобурга сылдыар үлэлээх-хамнастаах ийэлэри чиэстээбиттэрэ. Ийэҕэ махтал, үрдүк билини бэлиэтин республика 5 ийэтин ийи-гэр киирэн Нам сэлээнньэтиттэн 7 оҕо күн-күбэй ийэҕэ **Марианна Иннокентьевна Сивцева** ылла. Кини Евгения Михайлова илититт-тэн «Материнская слава» — «Күн-күбэй Ийэ» түөскэ анһылар бэ-лиэни, итиэннэ 10 тыһ. солк. уонна СР дьыэ кэргэн, оҕо-аймах дьыа-лаларыгар комитеттан (председатель А.Е. Сергучев) үрүг көмүс ыттарҕа бэлэҕи, махтал суругу тутта. Марианна Иннокентьевна 2004 сылтан «Кэскил» оҕо саадыгар эти-хааны чэбдигирдэр иитээччи-нэн үлэлиир. Аҕалара Егор Егорович Намнааҕы уот станциятын элек-тронмонтера. Эдэр 35 саастаах төрөппүттэр улахан уоллара 9-с кы-лаас үөрэнээччигэ, кыралара — иккилээх. 4 кыыс, 3 уол оҕоттон, түөрдө оскуолаҕа үөрэнэр, үһэ оҕо саадын иитиллээччилэрэ.

Дьыэ кэргэн манник улахан наҕараадаҕа тиксипиттэн, биллэн турар, олус үөрөр уонна астынар. Бу билини ийэ оҕолоругар мун-ура суох тапталын, уараабат болҕомтогун, кыһамньытын бэлиэтэ.

— Биһиэхэ, хас биирдии ийэҕэ, дьыэ кэргэнгэ курдук, оҕолорбут — дьолбут. Ыал буолбут маннайгы сылларбытыттан элбэх оҕолонор туһунан ыраланабыт. Аборт туһунан санаан да ылбат этибит. Иитэр-аһатар, улаатыннарар кыахтаах буоллаахына, элбэх оҕо мэхэйдээ-бэт. Иккиэ бэйэбит 9 буолбушпун саныырга да астык. Билиннитэ кэр-гэмминэн үлэлээхпит, ый ахсын орто хамнас аахсабыт. Оҕолорбут улаатан эрэллэр, дьыэҕэ-уокка илии-атах буолан көмөлөһөн абыры-ыллар. Мин санаабар, 1 оҕону көрүү-исти, иити, элбэх оҕону көрүөхтээҕэр, иитиэхтээҕэр ыарахан. Торо диэтэр, элбэх оҕо бэйэ-бэйэтин көрсөн улаатар. Кыра эрдэхтэриттэн үлэли үөрэнэллэр. Олох сыаннастарын, ыараханын, үөрүүтүн этинэн-хаанынан билэр. Сорохтор билинги ыарахан үйэҕэ, кризис ыгар көмүгэр элбэх оҕо наадата суох дириллэр. Маньаха, ити эпититин курдук, иитэр-аһатар кыахтаах буоллаахына, элбэх оҕолонуоххун сөп бөҕө буоллаҕа. Би-һиэхэ «кризис» тыһа күһүн, оҕолорбут оскуолаҕа, оҕо саадыгар ба-ралларыгар биллэр. Билиннитэ биир хостоох квартираҕа уопсай дьыэҕэ олоробут. Бу 9 киһиэхэ, биллэн турар, кыараҕас. Ол эрэри сотору кэминэн киэн-куон, сырдык, сылаас дьыэлэниэхпит диэн бүк эрэнэбит. Ол курдук «Жилище» федеральной программа иһинэн «Эдэр ыаллары дьыэнэн хааччыйы» хос программатыгар киирсэн 2009 с. 1 мөл. тахса суумалаах субсидия ыллыбыт, — диэн Марианна Иннокентьевна санаатын үллэһиннэ. Итиэннэ улуус, Ленскэй нэһи-лик дьаһалталарыгар уонна д/с коллективыгар (сэб. Е.К. Харитоно-ва) өйбүллэрин иһин махталын тиздэр.

Оттон «Сыл дьыэ кэргэнэ — 2009» республикатааҕы фестиваль кыайыылаахтара 10 ыалга 25 тыһ. солк. суумалаах СР Президенин бириэмийэҕэ туттарыллыбыта. Бу ыаллар иһтэригэр **Никольский-тан «Спортивной ыал — 2009»** номинацияҕа кыайыт 3 оҕолоох На-дежда Владимировна, Ньургустаан Васильевич Эверстовтар уонна Хатырыктан төрүттээх Виолетта Карловна (Куличкина), кэргэнэ Вадим Николаевич Семеновтар (Дьокуускайдаагы культура уонна искусство Арктикатаагы государственной институтун устудьуон-нара) «Устудьуон ыал — 2009» аат хаһаайытара бааллар.

Л. УВАРОВСКАЯ

2009 сыл — Ыччат сыла

ХАННЫК ДА ҮЛЭТТЭН ИҢНЭН, ТОЛЛОН ТУРБАТАХХЫТЫНА...

2009 сыл эдэр ыччат сылынан биллэрлэн ыччакка туһааннаах, ыччат көхтөөх кыттытынан сир-сир аайы элбэх кэскиллээх тэрээһиннэр ытылыннылар, араас үлэ барарын истэ-билэ сылдыабыт. Биһиги да улууспут нэһиликтэригэр балай да араас таһымнаах үлэлэр ытылыннылар. Ытыллыбыт үлэлэр түмүктэ-ниилэрэ ый эрэ хаалла. Бу кэмгэ ыччаты түмэр, сэр-гэхситэр тэрээһиннэр салгыы тигинэччи буолуталы-ылларыгар эрэнэбит.

Ааспыт нэдиэлэҕэ А. Шестаков аат. культура уо-на сынһалан киинигэр «Ленскэй нэһилиэк» дьаһал-татын, нэһилиэк микро-оройуоннарын начальни-карын уонна эдэр ыччаттар түмсүүлэрин көбүлээһин-нинэн «Көлүөнэлэр көрсүһүүлэрэ» тэрилиннэ. Көрсүһүүнү «Ленскэй нэһилиэк» МТ аҕа баһылыгын солбуйааччы С.Д. Кобыякова эбэрдэ тыл этэн саҕалаа-та. Бу көрсүһүүгэ нэһилиэкпит элбэх үлэ, тыыл вете-раннара, эдэр эрдэхтэриттэн пионер, комсомол, партия кэжкэтигэр киирэн, иитиллэн, салаллан дьон-сэргэ, дойдуту туһа дьон бэринилээхтик үлэлээбит, Наммыт үүнэрин-сайдарын туһугар күүстэрин-уохта-рын харыстаабатахтар, бука бары өрүү тумус туттар ытык-мааны дьоммут кэлбиттэр. Кинилэр ортолор-тун сценаҕа — бочуоттаах миэстэҕэ В.М. Бочкаре-ву, М.Е. Кириллованы, И.Р. Москвитины, И.Е. Бубя-кины, Х.Н. Акимованы, Р.В. Федорованы, Т.П. Аргу-нованы, Д.Ф. Сидорованы, А.Е. Захаровы, Н.П. Христофорованы, Т.Н. Москвитинаны, А.И. Трапез-никованы, Е.Е. Петрованы ыгыран таһааран чиэстээ-тилэр. Ыччат лидердэрэ ытыктыыр дьонноругар эбэр-дэ, махтал суруктарын, сэмэй бэлэхтэри туттарта-тылар.

Ол кэнниттэн убаастабыллаах, ытык кырдыаба-старбыт — аҕа саастаах көлүөнэ чабылхай бэрэстэби-итэллэрэ: Анисия Гаврильевна Дураева — педаго-гическай үлэ ветерана, учууталлар учууталлара, Вла-димир Михайлович Бочкарев — үлэ, тыыл ветерана, Василий Егорович Никонов — РФ доруубуйатын туй-гуна, СР үтүөлээх бырааһа, Мария Егоровна Кирил-

лова — потребкооперация туйгуна ыччакка туһа-айан, урукку ыччат күүрээһинээх, түмсүүлээх, бэ-ринилээх үлэтин ахтан туран кэс тылларын салай-дылар.

Ол этиилэр ис хоһооноро сүннүүнэн манник. Ааспыт, кэскиллээх олохпут устатыгар, кыайа-хото үлэлиир кэммитигэр дьонго-сэргэҕэ сиэрдээхтик, үлэбитигэр бэринилээхтик, эппиэтинэстээхтик сы-һыаннаһарбыт. Ол өйбүт-санаабыт сайдыытыгар, олоххо, кэрэҕэ дьулуһуубутугар эрли үксэтэрэ, олох, үлэ ыарахаттарын туоруурбутугар, чэпчэти-һэрбитигэр күүс-уох биэрэрэ.

Биһиги көлүөнэ дьон олох бары эриирин-мус-куурун тулуйбулпун.

Ол кэмгэ биһиги олохпут очурдарын үлэҕэ ту-рунуубутунан, сиэрдээх сыһааммытынан чэпчэти-нэрбит. Бар дьоммут сылаас-сымнаас сыһыана, биһиэхэ эрэлэ күүспүтүгэр күүс эбэрэ. Дьон-сэргэ үтүө баҕа санаалара, ылыктыах тыллара-өстөрө, сүбэлэрэ-амалара сирдэбит сулус буолаллара, олох-хо, кэрэҕэ дьулуһуубутун күүһүрдэллэрэ.

Эдэр саас, эдэр эрчим — бу олох саамай кэрэ кэрдини эрэ буолбакка араас хорсун арыыйымыл, көрдөөһүннэр, саҕалааһыннар. Билинги кэмгэ эһиэхэ, эдэр ыччакка күүс-уох, өй-санаа, били-көрүү барыта баар. Манник уларыйы-тэлэрийи буола турдаабын, мэнэҕ бырайыктар олоххо ки-рииллэригэр, тыа сириг атабар туруорууга бэйэбит кыаххытын таба туһанан, өбүгэлэрибит үтүө үгэстэ-рин, омукупт утумун симэлиппэт гына олох эргий-эр киинигэр өрүү сылдыар өйдөөх-санаалаах ыччат буолан, үлэни-үөрэҕи өрө тутан бар дьонгунт, улу-ускут, республикабыт сайдарыгар өйгүтүн-санаа-абытын ууран, күүскүтүн-уоххутун биэрэн туран үлэ-лээг-хамсааг дьон баҕа санаа бастыгын, алгыс тыл үтүөтүн салайдылар.

Итиннэ харда тылы улуус ыччаттарын ааттарыт-тан «Нам улууһа» МТ дьаһалтатын ыччаты кытта үлэҕэ отделын сүрүннүүр специалиһа Н.Г. Парни-ков эттэ.

Үөрүүлээх түгэн кэнниттэн көрсүһүүгэ мустубуттары нэһилиэк вете-раннарын «Иэйи» уус-уран ансамбл кыэн программалаах эриэккэс концер-тин эбэрдэлээтэ. Онно биир да ыччат сылдыбата. Дьыгэр, бу ыччакка олус на-адалаах, үтүөкэн, дьонуннаах мероприя-тиэ тэриллэн баран, ыччаты хото тарды-батабынан, эбитин көрсүһүүгэ кэлбит ыччат үрдүкү салайааччыларын батыспыт курдук, ытык кырдыабастарын бэйэлэрин эрэ хаалларан «сус» гынан хаалбыттары-нан, сыалын сиппэтэ дуу дии санаатым. Инникитин бу хатыламмата буоллар...

Хаһан баҕарар ыччат саҕалаабытын барытын тиһэбэр тиздэргэ, ылсыбытын ыпсарарга дьаныардаах, түмсүүлээх, эппиэтинэстээх эрэ буоллабына, кыайтарыа да суох кыалпыа, олохпут сайдыта тэти-мириэ.

Иннокентий ИВАНОВ

ЭРЭЛБИТ ЭЙИЭХЭ, ЭДЭР СААС!

Ааспыт субуотаҕа Хамаҕатта нэһилиэгэр «Эрэлбит эй-иэхэ, эдэр саас!» диэн ыччат сылын түмүктүүр үөрүүлээх тэрээһин буолан ааста. Бу киһэ Хамаҕатта айар-тутар, үлэ-лиир-үөрөнөр ыччата «Түһүлгэ» сынһалан киинигэр то-дорууна мустан Ыччат сылын үөрүүлээх быһыыга-майгы-га ааардылар. Биэчэр программата киэн ис хоһоонноох, араас сонун киллэрииллэрдээх. Ол курдук, «Көрдөөх стар-тар» спортивной күрэхтэһиниэ куоталастылар. Ыччат сы-лыгар Хамаҕатта ыччата туох ситиһиллэммитин, туох саҥа олоххо киирбитин, ыччат нэһилиэк, улуус олоҕор кытты-ытын туһунан төгүрүк остуол тула олонор кэпсэттилэр. Үөрүүлээх киһэни Дьокуускайтан саха эстрада тын ар-тыыстарын күүһүнэн туруоруллубут шоу, концерт киэр-гэтэ.

Бу күн бастыг үлэлээх, нэһилиэк олоҕор актыыбынай-дык кыттыбыт ыччаттар түөлбөлөрүнэн уонна тарилтэлэ-ринэн наҕараадалары туттулар, бэлиэтэннилэр.

В. РЫКУНОВА

ОЛОХТОН ХААЛЫМА!

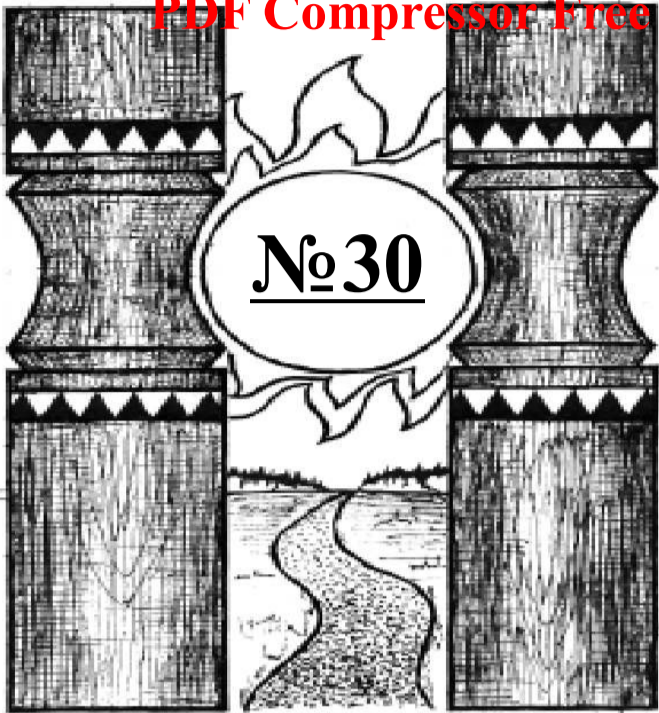
«Энхсэдэл» хаһыакка сибээс отде-лениеларынан, общественной сурута-аччыларынан 2010 сыл бастакы аҕарыгар сурутуу ытыллар.

2010 сыл бастакы аҕарыгар сурутуу 6 ыйга — 300 солк., 3 ыйга — 150 солк., 1 ыйга — 50 солк.

Хаһыат индексэ — 54889, нэдиэлэҕэ иккитэ тахсар.

СУРУТУУ - 2010

**Нам ыччаттын хаһыат
иһинээби хаһыата**

№30

«ЫЛЛЫК»

ПОЛОЖЕНИЕ

**О ПРОВЕДЕНИИ ПЕРВОГО УЛУСНОГО ТУРНИРА
ЗНАТКОВ ПРАВА «МИР МОИХ ПРАВ»**

Организаторы конкурса: Намская улусная библиотека им. Н.М. Рыкунова, комиссия по делам несовершеннолетних и защите их прав при Администрации МО «Намский улус», клуб «Правовед».

Задачи: формирование правовой культуры у школьников

Цели:
* стимулирование интереса учащихся к изучению предмета права;

* выявление школьников, проявляющих интерес и особые способности к изучению права;

* анализ уровня подготовленности, широты кругозора и мышления учащихся;

* накопление опыта по развитию правовой культуры учащихся.

Сроки проведения: ноябрь – декабрь 2009 г.

Викторина проводится в два тура. I тур проводится заочно с 20 ноября по 7 декабря 2009 г. II тур и подведение итогов проводится 9 декабря в 14 ч. в Намской улусной библиотеке им. Н.М. Рыкунова.

Условие конкурса: в улусном турнире принимают участие учащиеся 9-11 классов. Победители I тура принимают участие во II туре. Работы I тура принимаем в письменном виде по адресу: с. Намцы, ул. И. Винокурова, 6. Центральная улусная библиотека. Работы принимаются в печатном и рукописном виде. На титульном листе ответов заочной викторины укажите Ф.И.О., класс, школу, адрес, телефон. II тур проводится в форме письменных ответов на вопросы в улусной библиотеке.

Награждение победителей: всем участникам турнира вручаются сертификаты. Победители награждаются специальными призами: I место – DVD проигрыватель «Samsung», II место – сотовый телефон, III – место флэш – карта.

Для организации, проведения и подведения итогов улусного турнира создаются оргкомитет и жюри. Ответы и итоги турнира будут опубликованы в газете «Энсиэли» после II тура. По всем вопросам обращайтесь по телефону: 41-7-59, улусная библиотека, Корниловой В.А.

**ЗАДАНИЯ ВИКТОРИНЫ
ПО ПРАВУ**

Отметьте один или несколько правильных вариантов ответов

1. Конституция РФ была принята:

- A. 12 декабря 1993 г.
- B. 12 января 1993 г.
- B. 12 декабря 1991 г.
- Г. Правильный ответ отсутствует.

2. С какого возраста наступает уголовная ответственность по УК РФ:

- A. с 12 лет
- B. с 14 лет
- B. с 16 лет
- Г. с 17 лет

3. С какого возраста ребенок имеет право на труд:

- A. с 10 лет
- B. с 14 лет
- B. с 16 лет
- Г. с 18 лет

4. Возраст, по достижению которого обязаны иметь удостоверение личности гражданина:

- A. 13 лет
- B. 14 лет
- B. 16 лет
- Г. 18 лет

5. За совершение преступления несут ответственность согласно Кодексу:

- A. Административный кодекс
- B. Гражданский кодекс
- B. Уголовный кодекс
- Г. Семейный кодекс

6. За совершение антиобщественного действия в группе лиц несут ответственность с отягчающими мерами наказания. Сколько человек считается группой лиц?

- A. 2
- B. 3
- B. 5
- Г. 10

7. За совершение преступления несовершеннолетние могут принять следующие меры наказания:

- A. Исключение из школы
- B. Лишение свободы
- B. Штраф
- Г. Выговор

8. С какого возраста наступает административная ответственность по КоАП РФ?

- A. с 12 лет
- B. с 14 лет
- B. с 16 лет
- Г. с 18 лет

9. Меры наказания за неисполнение родительских обязанностей за содержание, воспитание и обучение детей:

- A. Выговор
- B. Штраф
- B. Предупреждение
- Г. Арест на 15 суток

10. Правила поведения, приняты высшим органом юридического лица, называются:

- A. Обычай
- B. Корпоративные нормы
- B. Нормы морали

Г. Религиозные нормы
11. Какую отрасль права составляют совокупность норм права, регулирующих имущественные отношения, а также неимущественные отношения:

- A. Административное право
- B. Гражданское право
- B. Семейное право
- Г. Трудовое право

12. Основными характеристиками субъекта административного права являются:

- A. Административная правоспособность
- B. Административная дееспособность
- B. Административная ответственность
- Г. Административная деликтоспособность

13. Президент РФ получает свои полномочия непосредственно от:

- A. Народа
- B. Центральной избирательной комиссии
- B. Государственной Думы

14. Согласно Конституции РФ Государственная Дума:

- A. Решает вопрос о доверии Правительству РФ
- B. Участвует в формировании Счетной палаты
- B. Отрешает Президента РФ от должности
- Г. Назначает выборы Президента РФ

15. Законный режим имущества супругов – это режим:

- A. Совместной собственности

B. на 5 лет
B. на 10 лет
Г. на неопределенный
25. К принципам законности относятся:

- A. Презумпция невиновности
- B. Всеобщность исполнения законов
- B. Приоритет международного права
- Г. Единое понимание и применение норм права
- Д. Равенство всех законов

26. Срок принятия наследства по общему правилу:

- A. Составляет 6 месяцев
- B. Не ограничен
- B. 3 месяца
- Г. 1 год

27. Не позднее какого срока лицу должно быть предъявлено обвинение:

- A. 24 суток
- B. 3 суток
- B. 5 суток

28. Обязательно ли участие педагога при допросе несовершеннолетнего (в возрасте до 14 лет) потерпевшего или свидетеля?

- A. Обязательно
- B. По усмотрению следователя

В. Только если об этом ходатайствует несовершеннолетний потерпевший или свидетель

Г. Только если об этом ходатайствует законные представители несовершеннолетнего потерпевшего или свидетеля

29. Когда была опубликована Жалованная грамота дворянству: A. в 1701 г. B. в 1785 г. B. в 1810 г.

30. В соответствии со ст. 57 Трудового кодекса РФ, существенными условиями трудового договора признаются:

- A. Условие об испытании с указанием конкретного срока испытания
- B. Права и обязанности работника

В. Права и обязанности работодателя

Г. Условия оплаты труда

Д. Условие о неразглашении охраняемой законом тайны

31. Договор социального найма жилого помещения заключается:

- A. Без установления срока его действия
- B. сроком на 1 год
- B. сроком на 3 года
- Г. сроком на 5 лет

32. Представителями сторон в Конституционном суде РФ могут быть:

- A. Адвокаты
- B. Любые лица, имеющие высшее юридическое образование

В. Лица, имеющие ученую степень по юридической специальности

Г. Любые лица по доверенности

АЙЫЫ ҮӨРЭБЭ

Саха итэбэлин тарҕатыабын. Билинни уонча сылга араас омуктар Сахабыт сиригэр кэлэннэр, бэйэлэрин итэбэллэрин сонгуулар, итэбэллэрин дьэбэллэрин туталлар (мечеттэри). Ол курдук Дьокуускай куораты аһары аһан, улуустарга тутан эрэллэрин үгүс киһи билэр. Саха дьоно билигин муунтуйбут санааларын дьэбэлтэргэ, сырдыкка, кэрэбэ тардыһарга Үрдүкү күүстэр көмөлөрүгэр наадылаллар. Ол аата - итэбэлгэ.

Саха омук итэбэлэ түн бөлүгүттэн кэлбит итэбэл. Ону бу билинни кэмгэ үрдүк таһымна таһаарыабын!

Хас биридди саха киһитин дууһатыгар, өйүгэр-санаатыгар тийэр гына сөргүтүөбүт. Эдэр ыччакка, кэлэр көлүөнэбэ, сиэнэр-битигэр саха итэбэлин, Айыы үөрэҕин билиһиннэриэбиз!

Бу билигин глобализация итэбэлбитин, тылбытын, саха омук буоларбытын имири сотон аһар чинчилээх. Онно олорон биэри-миэбин. Аны аһыах сыйынан Саха сиригэр 12 мөл. киһи кэлэр дириллэр. Биһиги ыччаттарбыт кэли дьоннору кытары тэн таһымна туран көпсөтөр, өйдөһөр, үлэлиир-хамныыр буолуохтаахтар, онно киһилэр сахаларын Итэбэлин тирэх оностор, сахаларын үтүө-кэрэ майгытын кынат гынан, үрдүк билиилээх тумус туттан көрсөхтөөхтөр. Оччоҕуна саха омук өлөн-быстан, сүтэн-өһөн симэлийиэ суох этэ.

Саха Итэбэлэ, өбүгэлэрбит мындыр өйдөрүнэн, кэрэ майгыларынан, айылҕага, тулалыыр эйгэбэ үтүө сыйыаннарынан үөскээбит уонна олохторбут Айыы үөрэбэ буолар. Ол иһин ыччаттарбытыгар, оҕолорбутугар саха итэбэлин тарҕатыабын, Айыы үөрэҕин сырдытыабын дьэбэл кэтэбэбүн, санаабын этэбин.

Көстөкүүн КҮРҮЛГЭН

БЭЙЭ-БЭЙЭНИ ӨЙДӨНҮӨХ

Конфликт дьэбэн тугуй? Билинни дьалхааннаах бириэмэбэ дьэбэн бэйэ-бэйэтин кытта өйдөспөт буолуута үксээн иһэр. Бэйэ-бэйэни өйдөспөт буолуу «конфликт» дьэбэр. Конфликт дьэбэн тыл латинскайды «conflictus» дьэбэн тылтан тахсыбыт. Конфликт-бу дьоннор интэриэстэрэ, олоҕу көрүүлэрэ, санаалара утарыта туруулары, сөп түбэһиспэт буолуулары. Конфликт олоххо мэлдьи баар уонна буолуохтаах көстүү. Конфликка дьоннор бэйэ-бэйэлэригэр сыйыаннара алдьаныан, ыарахан балаһыанньаттан сатаан тахсыбат куттал үөскүүн сөп, ол гынан баран конфликт куһаҕаны эрэ аҕалбат, кини сага сыйыаны таһымнара таһаарыан, олоххо сага көрүүнү, кыабы эмиз биэриэн сөп. Конфлигы үөрэтэр туһааннаах специалистар конфликт профилактикагыгар манньк кэккэ сүбэлэри биэрэллэр:

- Туохтан кыһырысыбыкытын төрүөтүн быһаарсын уонна ол кыһырысыбыкытын кэнники хаалларан испэккэ, муньубакка миастэтигэр бүтэһигэр диэри быһаарсан кэбиһин.
- Конфликт үөскээри гыннабына атын темаҕа көһөрөн кэбиһин.
- Дьонно үтүө сыйыангытын кистээмэн, элбэхтэ

хайҕаан, хайгыртан куттаныман, туттунуман, элбэхтэ мичээрдээн.

- Кыһырысан оргуйа турар киһини кытта кэпсэтибэ, уоскуйбутун кэннэ кэпсэт.

- Личность быһытынан бэйэ-бэйэбитин өйөһүн-өйдөһүн, үөхсүмэн.

- Проблеманы атын киһи харабынан көрө сатаан, кини мистэтигэр тура сатаан.

- Кыһырыгы эмиз сатаан этиэххэ наада.

- Тулуурдаах уонна тулуйумтуо буолун.

- Психологическай күүрүүнү, кыһырыыны тохтотон, көргө-күлүүгэ кубулутоохха сөп.

- Дьон сыйыатыгар болҕомтоун уура сатаама, ким баҕарар алҕаһы оноруон, сыйыа-халты туттуон, сагарыан сөп.

- Бэйэ-бэйэбитин буруйдаһыман, буруйдаары көрдөөмөн.

- Кыһырыдаххытына, ныэрбинэйдээтэххитинэ, туттуна үөрэбин.

- Кыһырысыбыт киһигит кыһырысыгы буруйдаах буоллабына бырастыгы гынны, онтон бэйэбит буруйдаах буоллаххытына бырастыгы гыннарын.

Бу кэккэ сүбэлэр эһиэхэ олоххутугар туһалаах буоллуннар, тулалыыр дьонгугар болҕомтолоох буолун, дьону өйдөөн-өйөөн, кыһырысыман.

Т.С. НОВГОРОВОА,
ыччат социальнай-психологическай өйбүлүн киһини үлэһитэ

ТҮБЭ ОРТО ОСКУОЛАТЫН 85 СЫЛЫГАР

PDF Compressor Free Version

Первые школа была открыта в 1924 г. как двухлетняя неполная начальная школа в местности «Тыя Арыы». Первым учителем была Яковлева Мария Сергеевна. С 1934-1961 г.г., преобразовалась в начальную школу и размещалась в здании церкви. В те времена заведующими и учителями были: Слепцов Г.И., Аверинская А.Г., Трунина А.Е. и др.

1961 г., в связи с изменением центра наслег школа переехала в с. Булус. В 1972 г., реорганизована в восьмилетнюю школу. Памятным стал 1972-1973 учебный год, когда школа начала свой учебный год в новом здании на 120 мест. В 1990 г. получил статус Тюбинской неполной средней школы, а в 1993 г., преобразовалась в среднюю училища главы наслег Лукиной Р.Е.

За 85 лет существования школы окончили многие известные люди. Школа вправе гордиться Охлопковой М.Е., заслуженным учителем ЯАССР, отличником народного просвещения, автором первого «Букваря», Готовцевым А.Н., заслуженным работником культуры ЯАССР, РСФСР, диктором радио и телевидения, Дьяконовым Н.В., шестикратным абсолютным чемпионом спортивных Игр Дыгына, многократным чемпионом РС (Я), России по мас-рестлингу, мастером спорта, Гуляевой Н.В., Никоновой Ж.Е. и многими другими. Мы вправе гордиться и Пестряковой Любей, выпускницей начальных классов нашей школы, которая окончила НУГ им. Н.С. Охлопкова с золотой медалью (первым учителем Любы в начальных классах является Никонова К.В.).

Характерной чертой жизни и деятельности педагогического коллектива в течение ряда последних лет являются стабильность и сплоченность. Это сказывается на показателях школы, а также в повышении уровня педагогического мастерства учителей. В составе педколлектива школы: 3 отличника образования РС (Я), 1 Почетный работник общего образования РФ. Многие учителя награждены Почетными грамотами и Благодарственными письмами МО РС (Я) и УУО Намского улуса.

За последние годы в организации образовательного процесса внедряются существенные изменения, как включение в управление процессом обучения и воспитания педагогического мониторинга, современных образовательных технологий, проектной деятельности учителя. Сегодня в школе работают 22 педагога, из них учителей 1 категории 15 (68,0%), с высшим образованием 19 (81,0%). Среди них есть мастера своего дела: отличники образования РС (Я) Гуляева М.А., Дьяконова В.И., Дьяконова Д.Р. Опытные учителя: Егорова Л.Н., Шарина Е.И., Дьяконова Н.П., Лукавина П.Д., Попова В.Н., Куприянова О.С., Никонова К.В. и другие.

Также, для оснащения МТБ школы, для стимулирования одаренных, талантливых детей, лучших учителей, особую поддержку и помощь оказывают наши попечители: Лукина Р.Е., Дьяконов Г.Д., Федоров К.К., Дьяконов Н.В., Куприянов В.В. Они учредители стипендии «Лучший ученик» (Лукина Р.Е.), «Лучший учитель» (Федоров К.К.), «Лучший молодой учитель» (Дьяконов Г.Д.), «Лучший спортсмен» (Дьяконов Н.В., Куприянов В.В.).

На сегодняшний день педагогический опыт всех учителей распространен на улусном и республиканском уровне. В последние годы на базе школы организованы: 6 улусных семинаров (2002 – 1, 2006 – 1, 2007 – 2, 2008 – 2), республиканский авторский семинар Гуляевой М.А. «Непрерывное этноэкологическое воспитание и образование в условиях сельской малокомплектной школы» (2004 г.), республиканский курс учителей экологов, географов на тему «Организация экологического образования в условиях модернизации. Экологический практикум» (2005 г.), научно-методический семинар учителей естественных предметов на базе БГФ ЯГУ им. М.К. Аммосова (2006 г.), проблемные курсы Шшигиной В.Р. на тему «Современные образовательные технологии в преподавании предметов» (2006 г.).

Распространение педагогического опыта через средства массовой информации, через опубликование в газетах, журналах имеет немалую роль для профессионального роста педагогов. Наши учителя в последние годы активно работают над публикацией, выпуском книг по накопленному педагогическому опыту. Гуляева М.А., учитель географии, выпустила научно-популярное издание «Приваивая любовь к природе» (2008), где опубликованы планы открытых уроков, внеклассных занятий Григорьевой В.Н., учителя математики, Дьяконовой Д.Р., учителя русского языка и литературы, Карамзина Н.Н., учителя физики. Также статья Карамзина Н.Н., учителя физики «Роль лабораторных исследований на уроках физики» опубликована в журнале «Народное образование Якутии» (январь 2008 г.).

Отрадно, что в последние годы учителя и руководители школы стали активно участвовать в международных и во Всероссийских конкурсах и т.д. Так, в 2008 г., Шарина Е.И., учитель технологии, зам. дир. по УМР, стала участником Всероссийской выставки «Олонхо. Этно-арт», организаторами которого являются Всероссийский музей декоративно-прикладного и народного искусства в г. Москва, в 2009 г. Семенов Е.Е., зам. дир. по ИКТ, отмечен Благодарственным письмом ИПКРО в республиканском П-конкурсе, школьная газета «Саһарба» победила в номинации «Издательская корректность» в республиканском конкурсе малой прессы «Живые мысли» (рук. Семенова А.А., зам. дир. по ВР). Также в 2009 г. школе за победу в конкурсе кабинетов якутского языка и литературы присвоен статус опорной школы по обучению якутскому языку и литературе, за что МО РС (Я) выделило интерактивно-компьютерное оборудование, методические пособия, кинофильмы и т.д.

В нашей школе одним из приоритетных направлений является реализация проекта «Информационное пространство муниципального общеобразовательного учреждения». Цель проекта: разработка и внедрение в практику работы МОУ «Тюбинская СОШ» модели информационного пространства через реализацию образовательных про-

ектов, включение в образовательный и управленческий процессы информационно-коммуникационных технологий. Большая работа проведена по созданию и публикации в Интернете «Портфолио учителя МОУ «Тюбинская СОШ» – это является 1-м этапом по созданию Единого информационного образовательного пространства школы. Портфолио учителя разработано по рекомендации ИПКРО, постоянно заполняется, туда входят все наработки урокам, методические материалы, портфолио ученика и многие другие разделы и возможности, которые внедряются в процессе работы. На сегодня в школе работает 6 сайтов, связанных между собой системой гиперссылок, среди которых: главный – головной школьный сайт, портфолио учителя, сайт летнего оздоровительного лагеря «Саһарба», тематический сайт Гуляевой М.А. «Экологическая тропа», Григорьевой В.Н. «Экологические задачи» и «Портфолио директора». Дальнейшая работа должна вестись по созданию школьного портала.

Школа гордится достижениями своих учеников, которые достойно выступают на улусных, региональных и республиканских конкурсах, научно-практических конференциях, спортивных соревнованиях, конкурсах. С каждым годом растет число участников научно-практических конференций, международных конкурсов «Золотое Руно», «Кенгуру», «Русский медвежонок»: в 2005 – 2, в 2006 – 8, в 2007 – 9, 2008-2009 – 19 учащихся были участниками улусных, республиканских конференций. 3 учащихся стали дипломантами региональных и республиканских конференций. 5 докладов учащихся напечатаны в 7 выпуске журнала ИПКРО им. С.Н. Донского – 2 «Этнос. Образование. Личность». Также, 5 школьников участвовали во Всероссийском фестивале научно-исследовательских и творческих работ «Портфолио-2009». Ежегодно поступаемость выпускников составляет 100%, в этом 2009 г. – 90%. Выпускники выбирают специальности технического, естественного профиля. Качество образования в школе стабильное – 43%. Эффективно функционирует дополнительное образование. После уроков с учащимися работают педагоги, психолог, руководители кружков, клубов школьников. Учащиеся занимаются в культурном центре «Сабах», в спортзале. Внеклассные занятия строятся в соответствии с учебными,

трудовыми, эстетическими, спортивными способностями детей. Учащиеся с охотой посещают кружки «Авиамоделирование», «Национальное шитье», краеведческий кружок «Сыккыс», «Программист», экоclub «Искатель» и др., секции «Волейбол», «Баскетбол», «Национальные виды спорта». Особо следует отметить работу секции волейбола. На уровне улуса сборная команда школы считается одной из лучших. Ученики постоянно занимают призовые места. Для наших учеников бесспорно ярким примером служит выпускник школы, шестикратный победитель игр Дыгына Николай Дьяконов.

Мое назначение на должность директора было неожиданным. Но приняла свое назначение с большой ответственностью. Да, мне повезло. Школа имела свое «лицо», концепцию развития, сплоченный коллектив и устойчивую МТБ (хорошее наследство директора Федорова К.К. и предыдущего главы наслег Лукиной Р.Е.). И мой опыт заместителя директора по УМР был очень кстати. Конечно, все вышесказанное очень важно. Но пока сама не почувствовала всю ответственность, компетентность руководителя на своем ответе, я многое недопонимала. Недопонимала, что директор должен быть и экономистом, и юристом, и педагогом, и хозяйственником. Теперь, после 1,5 года руководства школой, осознала истинный смысл работы директора. Выделила для себя, кроме содержания образования, 4 момента стратегии руководства: устойчивый бюджет, мотивация и стимулирование работников, обновление оборудования всех кабинетов, совершенствование эстетического вида школы, вид объектов, где занимаются и проводят большую часть времени дети, должен быть привлекательным и уютным. Поэтому работу начала с организации косметических ремонтов школы и спортивного зала. Вложена немалая сумма денег.

За 2003, 2006, 2008 гг. проведены капитальные ремонтные работы (директор Федоров К.К.). С 2008 г., обновлены кабинеты химии, информатики, якутского языка, на 80% заменена школьная мебель (ученические стулья, парты, шкафы и т.д.), доски, обновлены старые двери кабинетов на офисные, наглядные стенды, приобретено немало интерактивно-компьютерной техники, учебно-методических пособий для учителей, учебной и художественной литературы для учащихся. Далее приобретены беговая дорожка, трехсекционные мягкие стулья для актового зала и мн.др.

Думаю, что продолжение дел директоров и завучей разных лет, развитие родной школы, быть в первых рядах – это дело чести! Искренне благодарю моих мудрых наставников, коллег, которые мне помогли в становлении как педагога и руководителя, а именно: Дьяконову В.Н., Никитину М.М., Ким Е.И., Игнатьеву М.С., Степанову П.П., Лукину Р.Е., Федорова К.К., Дьяконову В.И., Егорову Л.Н., Делухову Н.Г., Осипову М.М., и моего любимого учителя Башиеву В.П. Отдельная благодарность за помощь и поддержку Шаропову А.Г., Захарову А.Д., завхозу школы, Сивцеву А.П., Лукину С.Г., за предоставление личного автотранспорта на протяжении трех лет на нужды школы.

В этот знаменательный год, с 85-летним юбилеем школы искренне поздравляю всех выпускников, родителей, учителей и руководителей разных лет. Коллектив и учащиеся школы выражают Вам огромную благодарность за то тепло, искренность, профессионализм, мастерство, которое Вы передали, обучая и воспитывая учащихся, а также за развитие школы в целом.

С.Н. ЛУКИНА,
директор школы

Түбэ 8 кылаастаах оскуолатыгар мин 1983 сылтан 1989 сылга диэри үлэлээбитим. Түбэ миигин оччолорго үөрэх оройуоннаабы салаатын сәбиэдиссэйэ Гаврильев Иван Семенович ыһыпта. Оскуола директорынан Нектыгаев Николай Федорович үлэлир. Миэстэ суох буолан, биир сыл продленнай группа үлэлээбитим. Эһилигэр Иван Семенович кэлэн директору үөрэх чааһыгар уонна иитэр үлэбэ солбууааччынан анаабыта.

Түбэ – оройуон биир саамай ыраах сытар нэһилигэ буолан оскуола кэли-барыы элбэх этэ. Уксун эдэр учууталлар үлэлир этилэр. Кинилэр ортолоругар үлэлэригэр олус эппиэтинэстээх, кыһамньылаах учууталларынан Дьяконова Варвара Игнатьевнаны, Дьяконова Полина Петровна, Рехлясова Лидия Степановнаны, Попова Надежда Васи-

КҮНДҮТҮК САНЫЫР ОСКУОЛАМ

льевнаны, Бурнашев Александр Кузьмины, Васильева Валентина Михайловнаны, Колесова Анна Поликарповнаны, Романова Надежда Петровна, Егорова Лидия Николаевнаны, Кузьмина Мария Егоровнаны ордук чорботон бэлиэтиэм этэ. Бу учууталлартан сорохторо билигин да Түбэ оскуола сайдарын туһугар айа-тута, үлэли-хамсыы сылдьаллар. Элбэх сыл үлэлээбит опыттаах учууталлар Гуляева Мария Андреевна географияны биэрэрэ, Дьяконова Лариса Егоровна начальнай кылаастары үөрэтэрэ.

Үлэлир кэмнэрбэр директордарынан Нектыгаев Николай Федоровичтан ураты Сивцев Дмитрий Евсеевич, Матананов Николай Константинович үлэлээбиттэрэ. Нектыгаев Н.Ф. үлэлир кэмигэр

оскуола ис өттүн барытын штукатуркалааһыт этэ, онон оскуола иһэ сағатык көрүнгээбэ. Николай Федорович кабинеттары онорууга болжомтогун ууран испитэ. Биһиги, эдэр учууталлар, оскуолабыт ис өттүн тупсарыахпыт олус бағарар этибит. Оччолорго сырдык өгнөөх кырааска, атын да тутуу матырыйааллара олох көстүбэт этилэр. Биірде директорбыт элбэх бағайы олифа аралдыта. Биһиги Дьяконова Варвара Игнатьевналыын ыаллартан хатан хаалбыт манан кырааска ордугун хомуйан, соробун оҕолорун аралтаран, ону

олифанан суурайан, оскуолабыт истиэнэлэрин сып-сырдык өгүнэн кырааскалаабышытын өйдүүбүн. Кырааскалырбытыгар истиэнэлэрибт сииктерин көнөрөөрү барытын линейкалаабыһыт. Онон оскуолабыт биллэрдик сэргэхсийбитэ.

Сивцев Д. Е. оскуола материалнай базата бөбөгүүрүтүр балачча үлэни ыһыпта. Ол курдук кылаастарга саңа ыскааптар, остуоллар, учительскайга саңа тэриллэр туроруллубуттар. Кабинеттары оноруу үлэтэ күүскэ барбыта. Кини үлэлир кэмигэр оскуола күүхө оту гидропоннай ньыманан үүннэрэргэ аналлаш приборду тупшупт, элбэх суботунньуктары тэрийбиһит. Бу сылларга үөрэнэччилэр уус-уран айымньыларын сайыннарыыга элбэх үлэни ыһыһыт. Биір сыл оройуоннаабы көрүүгэ анаан ыарахан бағайы ырыаны хорга бэлэмнээбиһит. Музыкальнай салайааччыбыт да, инструментна ооньуур специалиһыт да суох этэ, онон оҕолору куолаһка арааран үөрэтэрбэр ыллаан үөрэтэр этим. Манна Кузьмина М. Е. чабырҕаха үөрэһит оҕолору эмиэ лауреат буолбуттара. Хас концерт буоллаһын айы бу оҕолору чабырҕахтатар этибит. Ырыада-тойукка олус сыстаһас, активнай оҕолор бааллар этэ. Кинилэр ортолоругар Дьяконова Оксананы, Гуляева Надяны, Дьяконова Аленаны, Попова Машаны, Сивцева Ньургуйаананы, Федорова Анютаны, Пестрякова Настяны уода. ордук үчүгэйдик өйдүүбүн.

Оройуонна ытытлар семинардара куруутун сылдьар этим. Онон билиһин үлэбэр киллэрэ сатыыр этим. Ол курдук, улахан-тук бэлэмнэнэн оскуола нэһилиэннэ иннигэр творческай отчуотун онорбуһут, араас саастаах этэрэттүр тэрийи идеятын үлэбиһитигэр киллэрбиһит, учебнай кабинеттары тэрийиһигэ, нагляднай пособиелары онорууга уода. үлэлэргэ улахан болжомтобутун уурбуһут. Черчение учуутала Бурнашев Александр Кузьмич олус үчүгэй черчение кабинетын тэрийбитэ. Кини үлэлир кэмигэр оскуола үөрэнэччилэрэ оройуон олимпиадаларыгар миэстэлээр буолбуттара. Дмитрий Евсеевич көүлээһининэн уолаттара 2 хонуктаах «Зарница» байыаннай-спортивной ооньууну ытытлы-бытын оҕолор өйдүүр буолуохтаахтар.

Завучтуурум таһынан омук тылын үөрэтэр уонна ырыа уруктарын биэрэр этим. Слепцова Аля, Шарин Петя, Гуляев Гриша, Сивцев Гоша, Кузьмин Андрей, Дьяконова Маша, Федоров Костя, Попов Алеша, Гуляева Надя, Дьяконова Оксана, Дьяконов Коля, Филиппов Володя, Пестрякова Оксана, Дьяконова Алена, Попова Маша, Кузьмин Алик, Пестрякова Настя уода билигэ-көрүүгэ олус тардыһылаах, сэргэх бағайы, үчүгэй майгылаах-сигилилээх оҕолор этилэр диэн өйдөөн хаалбыһын.

Түбэ оскуолатыгар биіргэ үлэлээбит бары коллегаларбын, үөрэпит оҕолорбун, выпускниктары, оскуола бары учууталларын уонна үөрэнэччилэрин оскуола улахан юбилейынан истинник эбэрдэ-либин, бары үчүгэйи, ситиһини бағарабын!

В.Н. ДЬЯКОНОВА,

Нам удуһун үөрэбин управлениетын начальнига

(Төлбүрдээх төрүөккэ бэчээттэнэр)

